

Hänsyn till forn- och kulturlämningar i skogsbruket

– Branschgemensamma riktlinjer

www.skogforsk.se

Foton: Peter Ask, Sveaskog Illustration: Per Thorneus, Pictoform Tryckeri: Gävle Offset

Skadorna på kulturmiljöer i skogen är oacceptabelt höga och det råder stor samsyn om att det krävs insatser för att förbättra hänsynen. Skogsbruket har nu tagit fram branschgemensamma riktlinjer för att visa på en tydlig gemensam viljeinriktning. Riktlinjerna är utformade av företrädare för skogsbruket i dialog med Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

Riktlinjerna hänvisar till skogssektorns arbete med gemensamma målbilder för kulturmiljöer vid skogsbruksåtgärder. Syftet med målbilderna är att skapa en gemensam bild av olika lämningars hänsynsbehov och vilka åtgärder som är lämpliga i anslutning till lämningarna. Typ av lämning, läge i landet, topografi, omgivning och lämningens areella utbredning har betydelse för vilken hänsyn som ska tas.

Skogsbruket ansvarar för att ta fram instruktioner och utbildningar utifrån riktlinjerna och skogssektorns gemensamma målbilder.

För att underlätta för skogsbruket att ta lämplig hänsyn vid olika åtgärder och därmed leva upp till dessa branschgemensamma riktlinjer krävs även att myndigheterna förbättrar kvaliteten på digital information, skapar bättre samverkan mellan myndigheterna, utvecklar gemensamma rutiner och ger handläggarna grundläggande skogsbrukskunskaper.

Skogsbruket ser också fram emot framtida samverkan med Riksantikvarieämbetet kring deras mission: "Riksantikvarieämbetet gör så att kulturarvet bevaras, används och utvecklas".

Uppsala den 21 januari 2016

Marie Larsson-Stern, Skogforsk
Samordningsansvarig för arbetet med
branschgemensamma riktlinjer.

Ansvar och styrning/utbildningskrav

- Säkerställ att det finns affärsavtal med tydlig ansvarsfördelning och ansvarsbegränsning i alla led.
- Säkerställ att utförare har kompetenskrav motsvarande kraven i PEFC-certifieringen.

Planering inför åtgärd

- Inhämta information från till exempel FMIS, Skog & Historia och annat publikt kartmaterial.
- Följ upp återrapportering av tidigare utförd åtgärd (gäller i de fall föregående åtgärd ännu ej ajourhållits)
- Planering i fält
 - Planera maskinella åtgärder som berör kända lämningar i fält. Vid misstanke om fornlämning ska barmarksplanering i fält eftersträvas.
 - Snitsla lämningar i enlighet med instruktioner grundade på skogssektorns målbilder för hänsyn till kulturmiljöer i skogsbruket.
 - Vid oklarheter, ta hjälp av länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen beroende på lämningstyp.

Samråd med länsstyrelsen

- Genomför alltid samråd med länsstyrelsen då kända eller tidigare ej upptäckta fornlämningar berörs av föryngringsavverkning (inklusive föryngringsåtgärder).

Traktdirektiv

- Traktdirektiv ska alltid ha tillhörande karta där hänsynen är markerad.
- Traktdirektivet ska innehålla krav för hänsyn till kulturmiljöer och den information som följer av aktuellt avtal. Det ska finnas anvisning för hantering av avvikelser, kontaktuppgifter till uppdragsgivare och fastighetsägare, planerad hänsyn, basvägar och avlägg.
- Traktdirektiv ska alltid finnas tillgängligt i god tid innan åtgärd.
- Traktdirektiv ska vara baserat på fältplanering, målbilder för kulturmiljöer och samråd med eller beslut från länsstyrelsen (om det finns fornlämningar) inklusive digitalt kartmaterial från länsstyrelsen.

Utförande

Allmänt för alla åtgärder

- Uppdaterade traktdirektiv/arbetsordrar med information om hänsyn till lämningar finns tillgängliga och kan förmedlas till samt kunna förstås av alla utförare.
- Skogssektorns gemensamt framtagna målbilder för hänsyn till kulturmiljöer ger vägledning för vilken hänsyn som ska lämnas och ingår i organisationernas instruktioner för utförandet av de olika åtgärderna.

Förrojning

- Røj i enlighet med gällande målbilder för kulturmiljöer kring respektive lämning.
- Synliga enskilda lämningar hålls fria från träd (gäller ej kolbottnar).

Föryngringsavverkning

- Lämna inte kvar träd eller ris på synliga lämningar i samband med avverkning.
- Kör ej på enskilda lämningar. Undvik att köra på yttäckande lämningar när det är dålig bärighet.
- Om det är nödvändigt att köra nära lämningar eller inom skydds-/villkorsområden, använd risade körstråk, markskonare eller liknande för att undvika körskador och spårbildning.
- Markera lämningar med kulturstubbar enligt gällande målbilder för kulturmiljöer. Undvik att blanda kulturstubbar och högstubbar.
- Fäll och dra inte träd över lämningar.
- Lägga inte GROT-högar på lämningar, och i normalfall inte heller inom skydds-/villkorsområde.

GROT-skotning

- Använd i första hand befintliga körstråk för att undvika skador på eventuella lämningar.
- Om det är nödvändigt att köra nära lämningar eller inom skydds-/villkorsområden, använd risade körstråk, markskonare eller liknande för att undvika körskador och spårbildning.

Markberedning

- Inför markberedning på svåra fornlämningstrakter bör den som planerar besöka objektet i fält tillsammans med utföraren.
- Lägga märke till var det finns kulturstubbar och markbered inte innanför dessa.
- Var uppmärksam på eventuella skador på lämningar under arbetets gång.
- Tänk på att det vid yttäckande hänsyn är viktigt att iakttä eventuella villkor eller beslut från länsstyrelsen avseende markberedningen.

Plantering

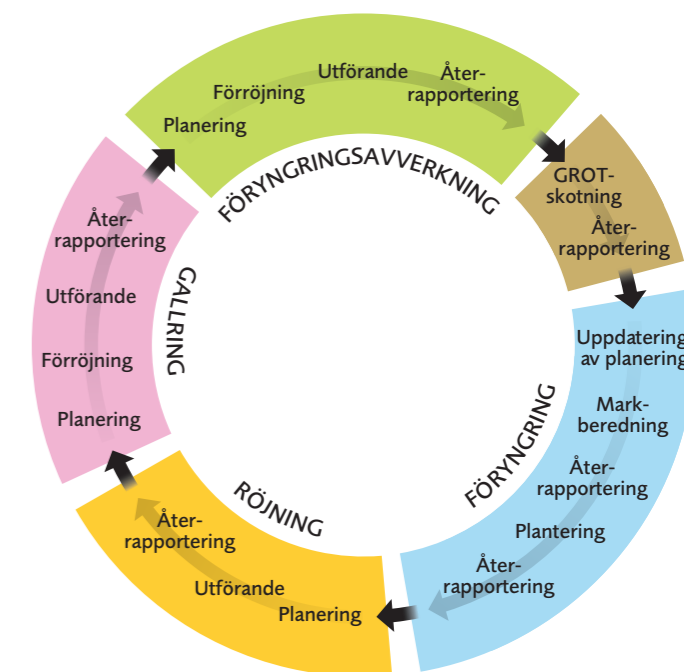
- Följ gällande målbilder för kulturmiljöer för plantering intill olika lämningar.
- Observera att skydds-/villkorsområden ibland ska planteras även om de inte har markberetts.

Röjning

- Röjning utförs enligt gällande målbilder för kulturmiljöer kring respektive lämning.
- Synliga enskilda lämningar hålls fria från träd.
- Utnyttja röjningen för att synliggöra lämningar, till exempel genom att gynna löv nära torpgrunder och spara kulturväxter.

Gallring

- Markera lämningar med kulturstubbar enligt gällande målbilder för kulturmiljöer. Undvik att blanda kulturstubbar och högstubbar.
- Utnyttja gallringen för att synliggöra lämningar, till exempel genom att gynna löv nära torpgrunder.
- Yttäckande lämningar gallras i enlighet med skogssektorns målbilder för kulturmiljöer.
- Kör ej på enskilda lämningar. Undvik att köra på yttäckande lämningar när det är dålig bärighet.
- Om det är nödvändigt att köra nära lämningar eller inom skydds-/villkorsområden, använd risade körstråk, markskonare eller liknande för att undvika körskador och spårbildning.
- Lämna inte kvar ris på synliga lämningar.
- Fäll och dra inte träd över lämningar.

Återrapportering och uppföljning

- Återrapportera och följ upp alla åtgärder i skogsbrukskedjan.
- Återrapportera avvikelser och nyupptäckta lämningar.
- Se till att det finns rutiner för hur avvikelser ska hanteras.
- Följ upp genom stickprov eller motsvarande.

Överlämning till nästa åtgärd

- Material från myndighet ska följa med i digitala kedjan.
- Uppdatera traktkartor och traktdirektiv (inklusive nyupptäckta lämningar).
- De som utför skogsvårdsuppdrag där andra har avverkat förses med information från tidigare utförd åtgärd.